

บ้านหนองขาวเป็นชุมชนเก่าแก่มาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ที่นี่เคยเป็นเส้นทางเดินทัพของพม่าเมื่อครั้งยกมาโจมตีกรุงศรีอยุธยาในสมัยโบราณ ดังจะพบร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ เช่น ซากวัดที่ถูกทำลาย ซากเจดีย์ต่างๆ ที่ยังปรากฏอยู่

สมัยก่อนผู้คนเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า "บ้านหนองหญ้าดอกขาว" เนื่องจากเป็นบริเวณที่ราบมีหนองน้ำขนาดใหญ่ ช่วงหลังฤดูน้ำหลาก จะมีหญ้าที่มีดอกสีขาวขึ้นเต็มเป็นลานกว้าง และจากประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลที่ 5 ครั้งที่ได้เสด็จประพาสหัวเมืองตะวันตก ได้เสด็จผ่านมาและทรงประทับที่บ้านหนองหญ้าดอกขาว แต่ในเวลาต่อมาคำว่าหนองหญ้าดอกขาวค่อยๆ เปลี่ยนเป็นหนองขาว

สีสันสวยสดของผ้าทอบ้านหนองขาวหลังแปรรูปเป็นอาภรณ์ต่างๆ

ผ้าขาวม้าร้อยสี ของดีบ้านหนองขาว

วันนี้ที่กาญจนบุรี ไม่มีใครไม่รู้จักชื่อเสียงของผ้าขาวม้าร้อยสีแห่งบ้านหนองขาว อำเภอกำแพง เพราะนอกจากลวดลายผ้าที่มีสีสันสวยสดต้องตาต้องใจผู้สวมใส่แล้ว การทอผ้าของชาวบ้านหนองขาวยังมีความเป็นมายาวนานและฝังรากกลายเป็นวิถีชีวิตของพวกเขาจนแยกจากกันไม่ได้

จากประวัติที่ชาวบ้านหนองขาวต้องต่อสู้กับภัยธรรมชาติและความแห้งแล้ง ภัยจากศึกสงครามเพราะเป็นเส้นทางเดินทัพและการดูแลที่ไม่ทั่วถึงของฝ่ายปกครอง เนื่องจากเป็นพื้นที่ชายแดนของอำเภอท่าม่วง ทำให้ชาวบ้านหนองขาวโดยทั่วไปโดยเฉพาะผู้หญิงในครอบครัวจะทอผ้าสำหรับใช้เองและสำหรับคนในครอบครัว ซึ่งการทอนั้นจะใช้ก้นมือ เส้นด้ายก็จะใช้ฝ้าย

บ้านเอง จึงขาดง่ายทำให้ทอผ้าได้ช้ามากและคุณภาพไม่ค่อยดี

ผ้าทอส่วนมากเป็นผ้านุ่ง ผ้าห่ม และผ้าขาวม้า ต่อมาเมื่อความเจริญได้แผ่กระจายจากสังคมเมืองสู่ชนบท แนวความคิดบริโภคนิยมที่มาจากประเทศทางตะวันตก ทำให้การทอผ้าในชนบทลดน้อยลง แต่ชาวบ้านหนองขาวยังคงรักษาประเพณี กิจกรรมของชาวชนบทไทยสืบมา

เมื่อ พ.ศ. 2524 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้เปิดสอนการทอผ้าด้วยกี่กระตุกขึ้นที่ตำบลทุ่งสมอ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ให้กับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านตำบลทุ่งสมอ และได้จัดกลุ่มทอผ้าทุ่งสมอขึ้น แต่ก็ประสบปัญหาด้านการจัดการและการตลาด ทำให้กลุ่มทอผ้าทุ่งสมอไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ คุณอารีรัตน์ พุทธิภูมิ ซึ่งได้เข้าร่วมอบรมครั้งนั้นด้วย ได้นำปัญหาของกลุ่มทอผ้าทุ่งสมอเป็นกรณีศึกษาถึงปัญหาและวิธีการดำเนินการแก้ไข บวกกับความรู้ที่ได้จากการอบรมมาจัดตั้งกลุ่มทอผ้าหนองขาวขึ้นในกลุ่มสตรีอาสาพัฒนาตำบลหนองขาว

กลุ่มพัฒนาฯ ก็มีการแบ่งกลุ่มต่างๆ ตามความสนใจหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มทำดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มเลี้ยงสัตว์ ประกอบกับได้รับการส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง จึงทำให้ “ผ้าขาวม้าร้อยสีของดีบ้านหนองขาว” เป็นที่แพร่หลายและรู้จักกันอย่างกว้างขวาง มีการส่งเสริมโดยการจัดงาน “สืบสานประเพณีของดีบ้านหนองขาว” โดย

“

กว่าจะมาเป็นผ้าพื้นกว้างคูณยาวขนาดพอสำหรับใช้นุ่งผ้าขาวม้าแต่ละชิ้นเริ่มต้นขึ้นด้วยเส้นด้ายที่พร้อมจะ “ออกเดิน” โดยมีการสอดรับระหว่างด้ายยืนและด้ายพุ่ง จนครบทั้งพื้น ลวดลายและสีสันนั้นจะขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ทอ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

”

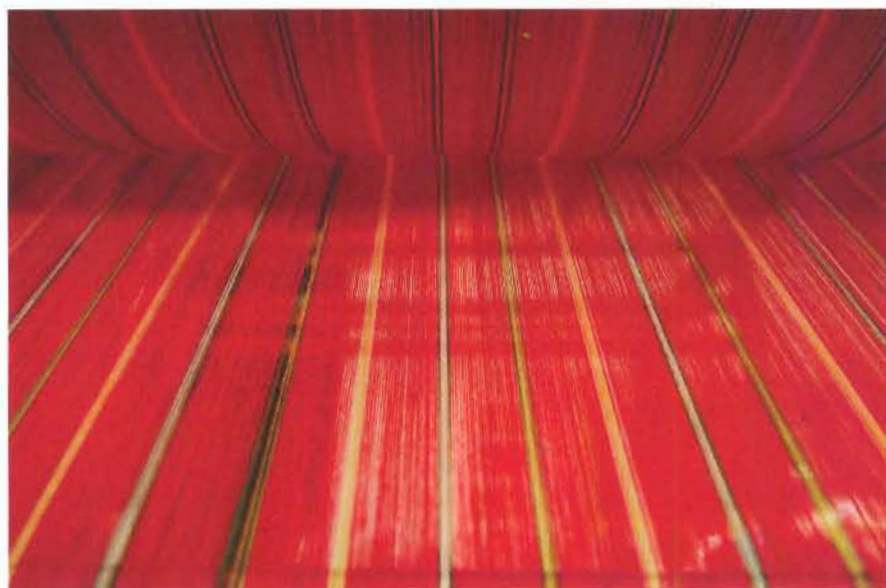
ด้ายหลากสีที่นำมาใช้ทอผ้า

สำนักงานการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้จัดการแสดง แสง สี เสียง เป็นประจำทุกปี สำหรับผ้าทอบ้านหนองขาวนั้น ผู้คนในชุมชนบ้านหนองขาวรู้จักการทอผ้าที่มีลวดลายเฉพาะมาเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งแต่เดิมปลูกฝ้ายย้อมสีธรรมชาติกันเอง ต่อมาเมื่อมีผู้นิยมมากขึ้น จึงต้องสั่งวัตถุดิบจากภายนอกเข้ามาใช้ แต่ก็ได้นำมาดัดแปลงเพิ่มสีสันให้สดใส ก่อนจะนำมาทอตามลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดมา

ผ้าทอบ้านหนองขาวที่ได้รับความนิยมมากคือ ผ้าขาวม้าตาจัก ซึ่งพลิกพล่งลวดลายของการจักสานประยุกต์มาใช้ทอผ้า เป็นที่มาของชื่อเรียกผ้าขาวม้าตาจัก และเนื่องจากมีสีสันลวดลายแปลกพิเศษหลากหลายสี จึงมีชื่อเรียกจักกันอีกชื่อหนึ่งว่า ผ้าขาวม้าร้อยสี ซึ่งนอกจากสวยงามแล้ว ยังมีความคงทนใช้ได้นาน

ชาวบ้านที่ว่างจากงานก็จะมานั่งทอผ้าอย่างสบายอารมณ์

กว่าจะมาเป็นผืนผ้ากว้างยาวขนาดพอสำหรับใช้ห่อ ผ้าขาวม้าแต่ละชิ้นเริ่มต้นขึ้นด้วยเส้นด้ายที่พร้อมจะ “ออกเดิน” โดยมีการสอดรับระหว่างด้ายยืนและด้ายพุ่งจนครบทั้งผืน ลวดลายและสีสันทันนั้นจะขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้ทอ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

การทอผ้าขาวม้าที่นี้จะเริ่มต้นตรงเส้นด้ายหลอดใหญ่ และหลอดเล็กจะถูกกรอเตรียมไว้ ซึ่งจะใช้เวลาหลายชั่วโมงกว่าที่ด้ายจากหลอดจะถูก “คัน” หาลาย พร้อมความยาวตามที่ต้องการ คือ กว้างประมาณ 2 คอก เท่ากับระยะจากเอวถึงกลางหน้าแข้ง ยาวประมาณ 3-4 คอก เท่ากับระยะพันรอบตัวแล้วเหลือเศษอีกเล็กน้อย

การคันด้าย ก็คือการเรียงหลอดด้ายไว้ที่ “ม้าคัน” เพื่อสร้างรูปแบบ และเรียงเส้นด้ายที่เลือกสีที่ต้องการเอาไว้สำหรับลวดลายสีสันทันของผ้าขาวม้าแต่ละผืนนั้น จะเป็นไปตามจินตนาการของผู้ทอ ที่ต้องออกแบบเอาไว้ในใจตั้งแต่ก่อนลงมือ โดยเฉพาะลายจักซึ่งมีความประณีตและพลิกแพลง จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกผ้าขาวม้าตาจัก ลายเอกลักษณ์ที่มีเฉพาะที่บ้านหนองขาวเท่านั้น

เมื่อได้ผืนผ้าที่ผ่านการทอแล้ว ก็จะนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

ใช้วุ้นที่มีทั้งผืนผ้าที่แปรรูปเป็นชุดสวยและผ้าที่จำหน่ายให้อีกค่านำไปตัดเอง

คุณสมบัติของผ้าทอหนองขาว จะมีสีสดใส ลวดลายแปลกตา เนื้อผ้าจะเป็นมันวาวคล้ายผ้าไหม ดูแลรักษาง่าย ซักได้ตามปกติ ไม่ยืดไม่หด สีไม่ตก สวมใส่สบาย ไม่อับร้อน มีอายุการใช้งานที่ยาวนาน เนื่องจากเป็นผ้าที่ทอขึ้นจากเส้นด้วย "ไหมประดิษฐ์" ที่มีการคัดเลือกอย่างดีและผ่านการพิสูจน์มาช้านานจากผู้ใช้งานทั้งในหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียง

จุดเด่นของผ้าขาวม้าบ้านหนองขาว ก็คือสีสดใส ซึ่งเป็นที่มาของชื่อผ้าขาวม้าร้อยสี ลวดลายที่แปลกตา เนื้อผ้าเป็นมันวาวคล้ายผ้าไหม เพราะทอขึ้นด้วยเส้นไหมประดิษฐ์ที่คัดเลือกอย่างดี ทำให้ดูแลรักษาง่าย ซักได้ตามปกติ ไม่ยืด ไม่หด สีไม่ตก สวมใส่สบาย ไม่อับร้อน ใช้งานได้นาน

ส่วนลวดลายสีนั้นจะเป็นไปตามจินตนาการของผู้ทอ ซึ่งเป็น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผู้ที่ต้องการใช้ผ้าทอหนองขาว ยังสามารถที่จะออกแบบเฉพาะของตนเองได้ตามลวดลาย

ของที่ระลึกจากบ้านหนองขาว

และสีเส้นที่ต้องการ ซึ่งคุณอารีรัตน์ และกลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้ารับรองว่า เป็นผ้าทอที่มีคุณภาพดี สีสดใส ลวดลายแปลกตา แต่ราคาถูกใจ ผ้าทอหนองขาวจึงเป็นทางเลือกทางหนึ่งของผู้ที่แสวงหาของฝากที่ถูกตาในราคาที่ถูกใจจากเมืองกาญจน์ ซึ่งนอกจากมีผ้าผืนจำหน่ายแล้ว ยังมีการตัด

ของดีบ้านหนองขาว 10 หมู่ 1
บ้านหนองขาว ต.หนองขาว
อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี
โทรศัพท์ 034-586061

เป็นเสื้อสำเร็จ และนำมาทำเป็นของใช้อื่นๆ เช่น ที่ครอบกล่องกระดาษทิชชู รม กระเป๋าใส่สตางค์ ซองใส่แว่นตา กระเป๋าเก็บเครื่องเขียน พวงกุญแจฯ

นอกจากการเลือกซื้อผ้าขาวม้าร้อยสีที่แปรรูปออกมาเป็นของใช้หลากหลายประเภท ยังสามารถเดินเที่ยวชมวัฒนธรรมของหมู่บ้านหนองขาวที่ยังคงยึดขนบประเพณีเดิมและมีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย โดยเฉพาะวัฒนธรรมการใช้ผ้าเต็นรำประกอบพิธีบวงสรวงนั้น ถือเป็นประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านหนองขาวที่หาชมได้ยากยิ่งแล้วในทุกวันนี้ ⚡